

22.09.2020

POL-2020-56603

Poliisihallituksen vastaus sisäministeriön poliisiosaston pyyntöön, liittyen hallintovaliokunnan lausuntopyyntöön KAA 5/2019 vp Seksuaalirikoksesta Suomessa tuomitun oleskeluluvan peruuttaminen ja karkotus

1 Sisäministeriön poliisiosaston tietopyyntö

Sisäministeriön poliisiosasto on pyytänyt Poliisihallitukselta tietoja eduskunnan hallintovaliokunnalta saadun tietopyynnön johdosta. Poliisiosasto on pyytänyt selvitystä ja tietoja seuraavista tietopyynnön osista:

1. "Kuvaus rikosperusteisista maasta poistamisprosesseista (karkottaminen ja käännättäminen) ja ulkomaalaislain tähän liittyvien säännösten soveltamisesta käytännön tasolla sekä prosessien kestosta eri vaiheineen." Poliisin osalta pyydämme, että tähän kohtaan sisältyy kuvaukset poliisin karkottamis- ja käännättämisesityksiin liittyvistä prosesseista sekä prosessikuvauksen tilanteista, joissa poliisi itse tekee käännättämis päätöksen.
2. "Selvitys ulkomaalaistaustaisten tekijöiden osuudesta eri rikostyypeissä poliisin tuoreimpien tilastojen perusteella." Poliisitarkastaja Länsivuorelta sähköpostitse tullessa lisäpyynnössä pyydettiin tietoja varsinaisesta maastapoistamisvaiheesta.

2 Poliisihallituksen vastaus sisäministeriön poliisiosaston tietopyyntöön

Ulkomaalaislain 151 §:n nojalla poliisin tai rajatarkastusviranomaisen on ryhdyttävä toimenpiteisiin ulkomaalaisen käännättämiseksi tai karkottamiseksi, jos hän ei täytä maahantulon tai maassa oleskelun edellytyksiä. Poliisi tai rajatarkastusviranomainen voi päättää käännättämisestä kolmen kuukauden kuluessa ulkomaalaisen maahantulosta. Ulkomaalaislain 152 §:ssä on säädetty, että maasta karkottamisesta päättää Maahanmuuttovirasto poliisin tai rajatarkastusviranomaisen esityksestä taikka omasta aloitteestaan. Ulkomaalaislain 148 §:ssä on säädetty käännättämisen perusteista ja 149 §:ssä maasta karkottamisen perusteista.

Poliisi tekee Maahanmuuttovirastolle käännättämis- tai karkottamisesityksen lähtökohtaisesti aina kun ulkomaalaislain perusteet esityksen tekemiselle täyttyvät.

Käännyttämis- ja karkottamisesityksestä Maahanmuuttovirastolle vastaa se poliisilaitos, jonka käsittelemässä asiassa käännyttämis- tai karkottamisperusteet ovat käsillä.

Vankeustuomioon johtaneen rikosasian esitutkinnasta vastannut poliisiyksikkö vastaa ulkomaalaisen vangin käännyttämis- tai karkottamisesityksen tekemisestä Maahanmuuttovirastolle sekä maasta poistamisesta.

Myös tutkintavangin käännyttämis- ja karkottamisesityksestä ja maasta poistamisesta vastaa asiassa esitutkinnan suorittanut poliisiyksikkö. Poliisilaitos, jonka alueella sijaitsevasta vankilasta ulkomaalainen vanki tai tutkintavanki vapautuu, on pyynnöstä velvollinen avustamaan maasta poistamiseen liittyvissä toimissa kotimaassa, mikäli maastapoistamisesta vastuussa olevan poliisilaitoksen ja vankilan, josta vanki vapautuu, etäisyys on yli sata kilometriä.

Käännyttämiseen ja karkottamiseen liittyvät valmistelut on tehtävä vangin vankeusaikana siten, että maastapoistamisen täytäntöönpanoon voidaan ryhtyä viivytyksettä vangin vapautumisen jälkeen.

Esitutkinnasta vastuussa olevien poliisilaitosten tulee pitää yllä tilannekuvaa ulkomaalaisista vangeista. Vangin vapauden riisto ei saa jatkua rangaistuksen suorittamisen jälkeen sellaisesta syystä, joka olisi ollut poliisin toimin ratkaistavissa jo vankeusrangaistuksen suorittamisen aikana.

Käännyttämis- ja karkottamisprosessien kesto vaihtelee paljon riippuen päätöksestä. Rikosperusteisten käännyttämisten osalta voidaan nopeimmillaan puhua päivistä. Rikosperusteisen karkottamisen osalta nopeimmillaan täytäntöönpano voi tapahtua hieman yli kuukaudessa ja valitusprosessin läpi käynyt karkotusprosessi saattaa kestää jopa vuosia. Joissakin tapauksissa käännytys- tai karkottamispäätöksen tultua täytäntöönpanokelpoiseksi, henkilö jättää ensimmäisen kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen, joka estää rikosperusteisen käännyttämisen- tai karkottamispäätöksen täytäntöönpanon.

2.1 Rikoksesta epäillyn kolmannen maan kansalaisen käännyttäminen

Ulkomaalaisen ollessa epäiltynä rikoksesta/rikoksista poliisi aloittaa asiassa maassa olon edellytyksen selvittämisen. Tällöin tarkastetaan henkilön oleskelun status Suomessa/Schengen-alueella (onko oleskelulupaa EU-valtiossa, viisumi, mahdollinen maahantulokielto) sekä mahdolliset ulkomaalaislaissa tarkoitetut siteet Suomeen.

Epäillyistä rikoksista sekä maassa oleskelun pituudesta riippuen, poliisi tekee arvion siitä, tuleeko kysymykseen poliisin käännytyspäätös vai Maahanmuuttovirastolle tehtävä käännytysesitys. Poliisi arvioi tapauskohtaisesti tekeekö se esityksen vai oman päätöksen asiassa, jos maahantulosta alle kolme kuukautta. Arviointiin vaikuttavia seikkoja ovat:

Rikosten laatu/toistuvuus, rikosseuraamukset, onko henkilö määrätty aiemmin maahantulokieltoon ja henkilön siteet Suomeen/Schengen-alueelle (perhe, työ, oleskelulupa, viisumi).

Poliisin päättäessä käännättämisestä ja maahantulokieltoon määräämisestä tulee asiassa huomioida ulkomaalaislain 145 §:n mukainen kuuleminen, 146 §:n mukainen kokonaisharkinta sekä 147 §:n palautuskielto. Poliisin käyttää maahantulokiellon pituutta harkitessaan tukenaan Maahanmuuttoviraston maastapoistamisohjetta sekä hallintotuomioistuinten oikeuskäytäntöä.

2.1.1 Prosessikuvaus poliisin päättäessä käännättämisasiassa

1. Maassa oleskelun edellytysten selvittäminen
  - asiakirja ja rekisteritarkastukset
2. Asiakkaan alustava kuuleminen
  - asiakkaalta tiedustellaan maassa oleskelusta ja siteistä
3. Rikosasioihin liittyvät selvitykset
  - kerätään aineisto: rikosilmoitukset, haasteet, tuomiot
4. Päätöksen valmistelu
5. Asiakkaan kuuleminen
  - asiakas lausuu mielipiteensä käännättämiseen ja maahantulokieltoon
6. Päätös

Esimerkki: Kolmannen maan kansalaisen epäillään syyllistyneen Suomessa huumausainerikokseen myymällä marihuanaa. Hän on oleskellut maassa alle kolme kuukautta ja hänellä on EU-valtion oleskelulupa. Syyttäjä vaatii, että hänet on tuomittava sakkorangaistukseen. Poliisi käännättää hänet kotimaahansa tai vaihtoehtoisesti asuinmaahansa. Hänelle määrätään kahden vuoden kansallinen maahantulokielto.

Peruste: Hänen epäillään syyllistyneen Suomessa rikokseen, josta on säädetty vankeusrangaistus ja hänen katsotaan hankkineen tuloja epärehellisin keinoin.

2.1.2 Poliisin käännätysesitys Maahanmuuttovirastolle

Poliisi tekee Maahanmuuttovirastolle käännätysesityksen, jos se arvioi, että rikoksen/rikosten laatu tai määrätty rikosseuraamus on sellainen, että oikeuskäytännön mukaan maahantulokielto tulisi määrätä yli kahden vuoden mittaiseksi tai jos henkilö on oleskellut Suomessa yli kolme kuukautta.

2.1.3 Prosessikuvaus poliisin Maahanmuuttovirastolle tekemästä käännättämisesityksestä

1. Maasta oleskelun edellytysten selvittäminen
  - asiakirja ja rekisteritarkastukset
2. Asiakkaan alustava kuuleminen
  - asiakkaalta tiedustellaan maassa oleskelusta ja siteistä
3. Rikosasioihin liittyvä selvitys
  - kerätään aineisto: rikosilmoitukset, haasteet, tuomiot
4. Käännätysesityksen valmistelu
5. Käännätysesityksen tiedoksianto asiakkaalle sekä vastinepyyntö asiakkaalta
6. Maahanmuuttoviraston harkinta/päätöksenteko

Esimerkki: Kolmannen maan kansalaisen epäillään syyllistyneen Suomessa huumausainerikokseen myymällä marihuanaa. Hän on oleskellut maassa alle kolme kuukautta ja hänellä on EU-valtion oleskelulupa. Syyttäjä vaatii, että hänet on tuomittava kuukausissa mitattavaan ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Poliisi laatii käännytysesityksen, koska arvioi, ettei kahden vuoden kansallinen maahantulokielto ole riittävä.

2.2 Rikosperusteinen maasta karkottaminen

Poliisin saatua tietoonsa, että oleskeluluvalla Suomessa oleskelevan ulkomaalaisen on todettu syyllistyneen rikokseen, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään yksi vuosi vankeutta taikka jonka on todettu syyllistyneen toistuvasti rikoksiin, poliisi arvioi ovatko edellytykset maasta karkottamisesitykselle käsillä. Esitys maasta karkottamiseksi tehdään matalalla kynnyksellä, sillä Maahanmuuttovirasto tekee karkottamisasiassa kokonaisharkinnan ja on ainoa toimivaltainen viranomainen tekemään maasta karkottamispäätöksen. Poliisi kirjaa karkottamisesitykseen kaikki tiedot, joilla voi olla merkitystä asiaa ratkaistaessa esimerkiksi karkotusesityksen kohteena olevan siteet Suomeen ja rikoksesta määrätty seuraamus.

2.3 Rikosperusteisen maasta karkottamisen prosessikuvaus

1. Harkinta prosessin aloittamiseksi, katsotaan että karkottamisesityksen edellytykset täyttyvät
2. Rikosasioihin liittyvä selvitys
3. Karkotusesityksen valmistelu
4. Karkotusesityksen tiedoksianto asiakkaalle sekä vastinepyyntö asiakkaalta
5. Karkotusesityksen tiedoksianto asiakkaan puolisolle sekä vastinepyyntö
6. Maahanmuuttoviraston harkinta/päätöksenteko

Unionin kansalaisen kohdalla on harkinnassa otettava huomioon ulkomaiden laeissa määritetyt oleskelun pituudet suhteessa rikoksiin:

Pysyvä oleskeluoikeus → ainoastaan yleiseen järjestykseen tai yleiseen turvallisuuteen liittyvät vakavat syyt

Oleskellut vähintään 10 vuotta → pakottavat syyt

Pohjoismaiden kansalaisten kohdalla:

Oleskelu yli 5 vuotta → vakavat syyt

Oleskelu yli 10 vuotta → pakottavat syyt

2.4 Maasta poistamisen täytäntöönpanovaihe

Lähtökohtaisesti maastapoistamispäätöksen saaneen on noudatettava maastapoistamispäätöstä itse ja omalla kustannuksellaan. Myös rikokseen syyllistyneellä maastapoistamispäätöksen saaneella on oikeus poistua maasta omaehtoisesti, mikäli hänen ei arvioida aiheuttavan vaaraa paluumatkan aikana itselleen tai muille matkustajille.

Jos maastapoistamispäätöksen saanut ei noudata velvollisuuttaan poistua maasta, on poliisin tehtävä poistaa hänet maasta. Poliisi täytäntöön panna maasta poistamisia valvottuna ja saatettuna.

Valvotun maasta poistamisen tarkoituksena on varmistaa ja valvoa maasta poistamista koskevan päätöksen saaneen ulkomaalaisen poistuminen maasta.

Mikäli maasta poistamisen turvaamiseksi on välttämätöntä, voidaan maasta poistettavaan ulkomaalaiseen kohdistaa ulkomaalaislain 7 luvun mukaisia turvaamistoimia.

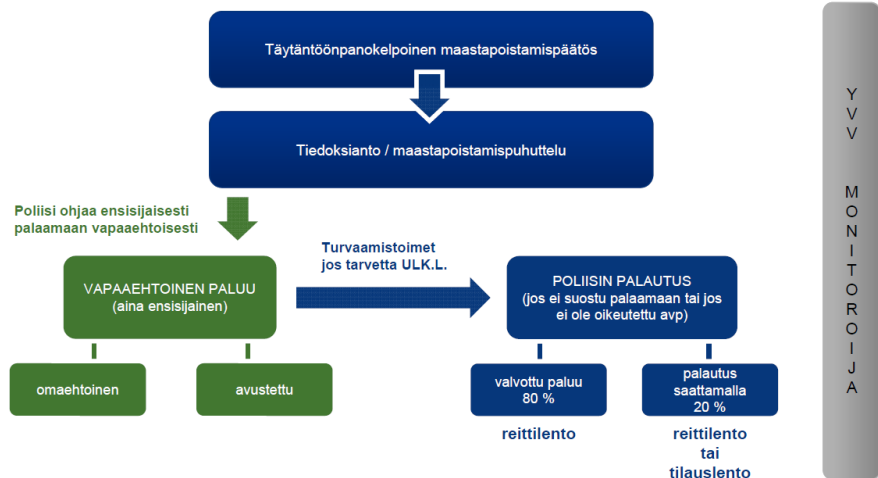
Valvottu maasta poistaminen voidaan toteuttaa esimerkiksi ottamalla henkilön matkustusasiakirja poliisin haltuun (UlkL 119 §) ja velvoittaa henkilö ilmoittautumaan viranomaisille rajanylityspaikalla (UlkL 118 §), jossa hänelle luovutetaan matkustusasiakirjat maasta poistumisen yhteydessä. Valvotusta maasta poistamisesta on kyse myös silloin, kun poliisi saattaa henkilön rajanylityspaikalle ja valvoo hänen poistumisensa.

Viranomaisen hallussa oleva ulkomaalaiselle kuuluva omaisuus luovutetaan hänelle ennen maasta poistumista.

Rikokseen syylistyneiden palautuksissa maasta poistaminen toteutetaan yleensä saattaen, jos palautettavan arvioidaan aiheuttavan vaaraa lennon aikana itselleen tai muille matkustajille. Saattaen täytäntöönpantavassa palautuksessa mukana saatossa on vähintään kaksi poliisia. Kulkuvälineinä ovat käytännössä lentokone, laiva tai auto. Poliisin saattajat ovat lähtökohteisesti sellaisia poliisimiehiä, jotka ovat saaneet asiaan liittyvän koulutuksen.

Käännyttämis- tai karkottamispäätöksen tultua täytäntöönpanokelpoiseksi poliisi ryhtyy konkreettisiin maastapoistamistoimiin. Maastapoistamisprosessissa poliisi tekee tarvittavat ilmoitukset muun muassa yhdenvertaisuusvaltuutetulle, kauttakulkuilmoitukset kauttakulkumaihin ja on yhteydessä vastaanottavan maan viranomaisiin palautuksesta sekä hankkii tarvittavat matkustusasiakirjat. Poliisi tekee matkajärjestelyt (varaa maasta poistettavalle sekä saattoon osallistuville poliiseille matkaliput sekä poliiseille tarvittaessa majoituksen paluumatkan osalta). Poliisi ilmoittaa paluumatkasta palautettavalle niin ajoissa kuin se on mahdollista. Matkaan lähdetään säilöönottoyksiköstä, jonne ilmoitus palautusajankohdasta tehdään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta säilöönottoyksikön henkilökunta voi ennalta varautua palautettavan noutoon säilöönottoyksiköstä tai paikasta, jossa maasta poistettava asuu.

Saattaen tapahtuvassa palautuksessa kohdemaahan saavuttaessa palautettava luovutetaan kohdemaan viranomaisille, jonka jälkeen saattajat palaavat Suomeen. Saattaen tapahtuvat palautukset keskeytyvät toisinaan ja yleisimpinä syinä ovat palautettavan voimakas palautuksen vastustaminen, kohdemaan viranomaisten yhteistyöhaluttomuus ja turvapaikkahakemuksen jättäminen maastapoistamisen täytäntöönpanovaiheessa.

3 Ulkomaalaiset ja rikollisuus vuosina 2019 ja 2020

Tässä osiossa tarkastellaan ulkomaalaisten henkilöiden tekemiksi epäiltyjen rikosten osuutta kaikista rikoksista epäillyn sisältävistä rikoksista. rikoslajeittain ja -tyypeittäin. Ulkomaan kansalaisilla tarkoitetaan Suomessa pysyvästi tai väliaikaisesti oleskelevia ulkomaan kansalaisia. Ensin mainittu ryhmä käsittää muun muassa oleskeluluvan saaneet ulkomaan kansalaiset sekä oleskelunsa rekisteröineet EU-maiden ja Pohjoismaiden kansalaiset. Väliaikaisesti Suomessa oleskelevia ulkomaalaisia taas ovat esimerkiksi turistit, työkomennuksella tai sukulaisvierailulla olevat henkilöt, oleskelulupaa odottavat turvapaikanhakijat ja myös ammattirikolliset.

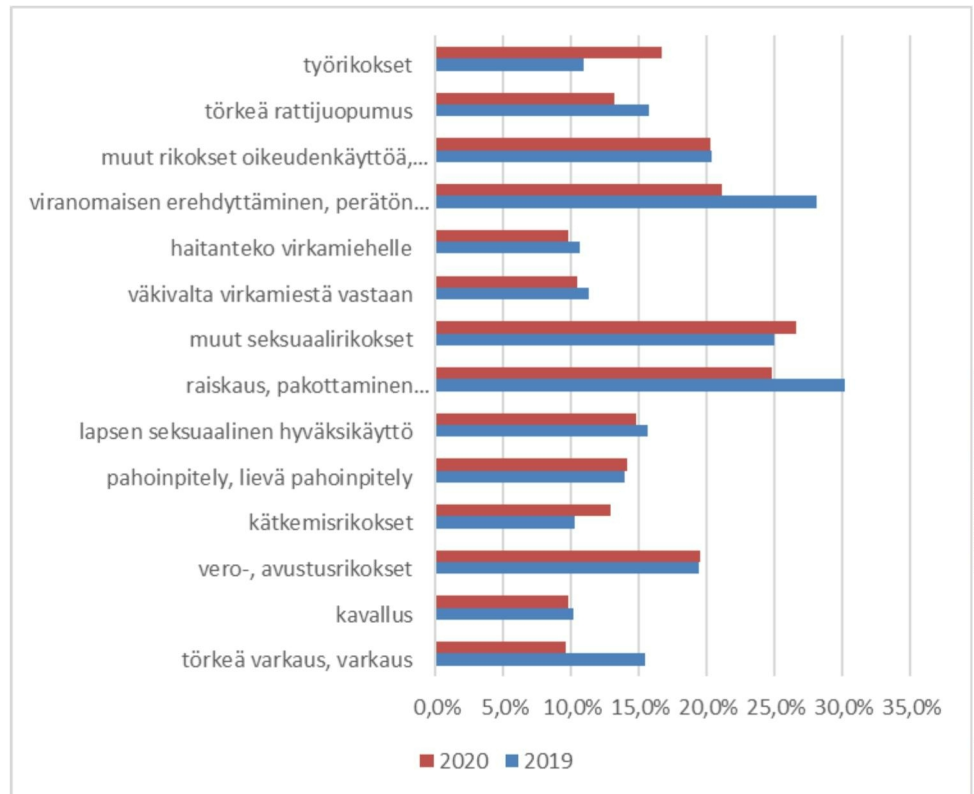
Vuonna 2019 ulkomaalaisten henkilöiden tekemiksi epäiltyjen rikosten määrän osuus rikoslakirikoksista oli 10,5 % ja rikoslakirikoksista (pl. liikenne) 11,1 %. Yli 50 % ulkomaalaisen henkilön tekemäksi epäillyistä rikoslakirikoksista (pl. liikenne) oli tehty Suomessa asuvan ulkomaalaisen toimesta. Kuluvana vuonna ulkomaalaisten osuus sekä rikoslakirikoksissa että rikoslakirikoksissa (pl. liikenne) on vähentynyt hieman viime vuoteen verrattuna. Kuukausikohtaisen vertailun perusteella on nähtävissä, että rikosten väheneminen johtuu osaltaan pandemiasta ja sen johdosta tehdyistä matkustusrajoituksista.

Ulkomaalaisten (kansalaisuus) RE % osuus kaikista	2019	Edellinen vuosi	Kuluva vuosi	Muutos
Omaisuusrikokset	10,9%	10,7%	8,8%	-1,9%
Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset	13,4%	13,6%	13,3%	-0,2%
Seksuaalirikokset	22,9%	26,1%	21,2%	-4,9%
Rikokset oikeudenkäyttöä, viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan	18,4%	18,2%	17,4%	-0,8%
Rikokset rikoslain 42, 43 ta 44 lukua vastaan	5,3%	5,3%	4,9%	-0,4%
Muut rikoslakia vastaan tehdyt rikokset	10,2%	10,1%	10,6%	0,5%
Huumausainerikokset (uudet RL 50-luku)	8,1%	8,3%	6,8%	-1,6%
Rikoslakirikokset (pl liikenne)	11,1%	11,1%	9,6%	-1,5%

Taulukko 1. Ulkomaalaisten kansalaisten tekemiksi epäiltyjen rikoslakirikosten (pl. liikenne) osuus rikoslajeittain.

Rikoslajeittain tarkasteltaessa ulkomaalaisten osuus on suuri eritoten seksuaalirikoksissa sekä rikoksissa oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä

järjestystä vastaan. Alla olevaan taulukkoon on koostettu ne rikosnimikkeet, joissa ulkomaalaisten rikoksesta epäiltyjen osuus on ollut suuri vuosina 2019 ja 2020. Vuoden 2020 rikostilastot ovat aikaväliltä tammi-elokuu.

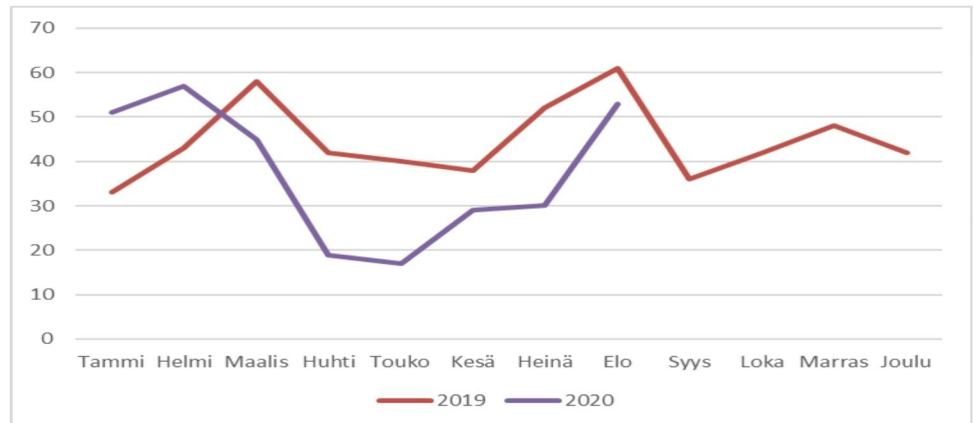
Kuvio 1. Ulkomaalaisten kansalaisten tekemiksi epäiltyjen rikoslakirikosten (pl. liikenne) osuus rikosnimikkeittäin.

Ulkomaalaisten henkilöiden tekemiksi epäiltyjen rikosten osuus on suuri raiskauksissa ja pakottaminen sukupuoliyhteyteen (2019/30,3% ja 2020/24,8%), muissa seksuaalirikoksissa (2019/25% ja 2020/26,6%) sekä viranomaisen erehdyttämisrikoksissa ja perätön lausumarikoksissa (2019/28,2% ja 2019/21,2%). Muilla seksuaalirikoksilla tarkoitetaan esim. paritusrikoksia ja seksuaalipalvelujen ostamisen yritystä nuorelta.

Maantieteellisesti ulkomaalaisten tekemiksi epäillyt rikoslakirikokset (pl. liikenne) keskittyvät Etelä- ja Lounais-Suomeen. Vuonna 2019 noin 65% ulkomaalaisten tekemiksi epäillyistä rikoslakirikoksista tapahtui Helsingin-, Itä-Uudenmaan-, Länsi-Uudenmaan ja Lounais-Suomen poliisilaitosten alueilla. Rikosten keskittymistä Etelä- ja Lounais-Suomen poliisilaitosten alueille selittää osaltaan se, että ulkomaalaisten asuminen on keskittynyt ko. alueille sekä alueille suuntautuu paljon matkustajaliikennettä ja turismia.

Vuonna 2019 tuli voimaan lakiuudistus, minkä mukaan maahantulokiellon rikkomisesta seuraa sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta. Uuden säännöksen mukaan rikokseen syyllistyy ulkomaalainen, joka tulee Suomeen, vaikka hänelle on määrätty voimassa oleva maahantulokiello.

Kuvio 2. Maahantulokiellon rikkomiset vuosina 2019 ja 2020.

Maahantulokiellon rikkomisten määrät ovat vähentyneet kuluvana vuonna selkeästi viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Pandemia ja sen johdosta tapahtunut valtakunnan rajojen sulkeminen ja rajatarkastukset merkitsivät rajat ylittävän liikkuvuuden ja rikollisuuden selvää vähenemistä. Tilanne palautunee entiselleen matkustusrajoitusten poistuessa. Maahantulokiellon rikkomiset keskittyvät Suomessa Helsingin ja Itä-Uudenmaan poliisilaitosten alueille. Ulkomaan kansalaisista maahantulokiellon rikkomisepäilyt kohdistuvat eniten Viron kansalaisiin. Kuluvana vuonna rikoksesta epäiltynä on ollut virolainen hieman alle 60% tapauksessa.

Poliisijohtaja

Sanna Heikinheimo

Poliisitarkastaja

Ari Jokinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 22.09.2020 klo 10:17. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-mosta.

Jakelu

SM/PO

Tiedoksi

Poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen
 Poliisiylitarkastaja Heikki Lausmaa
 Poliisitarkastaja Mia Poutanen
 Poliisitarkastaja Joni Länsivuori SM/PO
 Rikosylitarkastaja Juha Laaksonen
 Ylikomisario Hannu Pietilä